

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BACHD401-OBE-2024-VÅR-FLOW assign

Predefinert informasjon

Startdato:	09-05-2024 09:00 CEST
Sluttdato:	23-05-2024 14:00 CEST
Eksamensform:	Bacheloroppgave - Bergen
Termin:	2024 VÅR
Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Flowkode:	203 BACHD401 1 OBE 2024 VÅR
Ekstern sensor:	Ekstern sensor 1
Intern sensor:	Intern sensor 1

Deltaker

Kandidatnr.:	104
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	10370
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Ser du meg nå? - En kvalitativ studie om
innagerende atferd hos barn

Do you see me now? – A qualitative study on
internalizing behavior in children

Kandidatnummer: 110, 104, 118

BACHD401

Fakultet for lærarutdanning, kultur og idrett

Veileder: Modgun Ohm

23.05.2024

Abstract

We would like to shed light on the research question "How can pedagogical leaders facilitate acknowledgement of children who display internalizing behaviours and make sure they are seen?" In order to collect necessary data, we have chosen to interview four pedagogical leaders, using quantitative research method. We made an interview guide based on the research question. This way, we gained insight into the interview subjects' experiences and reflections regarding the research question.

This research project aims to highlight the importance of acknowledging and seeing children who display internalizing behaviours. We have chosen this topic based on our experiences from practice periods where we have experienced that these children easily can become invisible. This is a topic that needs to be brought forward.

Based on this we would like to explore whether or not children who display internalizing behaviours are seen and acknowledged during the busy day in the daycare.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Vårt teoretiske utgangspunkt og tidligere forskning.....	6
1.2 Valg av problemstilling og avgrensning.....	6
1.3 Oppgavens oppbygging.....	7
1.4 Begrepsavklaring.....	7
1.4.1 Innagerende atferd.....	7
1.4.2 Anerkjennelse.....	8
2.0 Teori	9
2.1 Innagerende atferd.....	9
2.2 Anerkjennelse.....	11
2.3 Trygghet og tilknytning.....	12
3.0 Metode	14
3.1 Valg av metode.....	14
3.2 Valg av informanter.....	14
3.3 Forberedelse og gjennomføring.....	15
3.4 Etske retningslinjer og personvern.....	16
3.5 Kvalitetsvurdering og metodekritikk.....	17
3.6 Analyse.....	18
4.0 Presentasjon av funn og drøfting	19
4.1 Innagerende atferd og informantenes erfaringer med begrepet.....	19
4.2 Anerkjennelse.....	22
4.3 Tilknytning og trygghet i barnehagen.....	24
4.4 Pedagogrollen og arbeid med innagerende atferd i praksis.....	26
4.5 Bekymring og konsekvenser.....	29
5.0 Avsluttende kommentar	31
Litteraturliste	32
Vedlegg 1- Samtykkeskjema/informasjonskriv	34

Vedlegg 2- Intervjuguide 137

Vedlegg 3- Endelig intervjuguide38

1.0 Innledning

En forsiktig liten Oda går i barnehagen og krever ikke noe av de rundt seg. Står aldri først i køen og står ikke opp for seg selv. Det er ekstra vanskelig når mamma eller pappa leverer om morgen. Gir ikke uttrykk for dette til de rundt seg. De stille tårene kommer først når jeg går bort og anerkjenner barnet og følelsene det står i. Tiden går og barnet starter på skolen. Jeg står på busstoppet og venter på bussen. Forbi meg kjører en annen buss, og en liten hånd vinker forsiktig til meg. Jeg vinker tilbake og ser et ansikt som lyser opp i et stort smil.

Vår motivasjon for dette forskningsprosjektet er Oda, og alle de andre barna som viser en innagerende atferd. Vårt brennende ønske om at alle barn skal bli sett og anerkjent i tiden de går i barnehagen, gjør at vi vil intervju pedagogiske ledere om deres tanker, erfaringer og kompetanse om barn som viser en innagerende atferd i barnehagen. Praksisfortellingen illustrerer hvor sårbart det er for barn som Oda, og hvor viktig det er at barn som viser innagerende atferd blir sett og anerkjent i hverdagen. Hvordan kan vi som ansatt i barnehagen sikre at også disse barna blir sett og anerkjent på lik linje som alle de andre?

I FNs barnekonvensjon art 3. står det at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn. Videre står det at man skal sørge for at barnet får den beskyttelsen og omsorgen som er nødvendig for barnets trivsel (Menneskerettsloven, 1999, art. 3). Vi ønsker derfor å rette fokus på nødvendigheten av at pedagogiske ledere ser og anerkjenner barn som viser innagerende atferd. Temaet innagerende atferd engasjerer oss da vi i praksis har erfart at barn som viser innagerende atferd lett kan forsvinne i mengden. Lund (2012, s. 26) skriver at den tilbaketrukne væremåten til barn er blitt oversett, ignorert og bagatellisert fordi det ikke går utover omgivelsene i barnehagen.

I barnehagens verdigrunnlag i rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7) står det at barnehagen skal ivareta barnets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse, samtidig sikre at barnet er en del av felleskapet. Videre står det at barndommens egenverdi skal anerkjennes og ivaretas, slik at barndommen preges av trivsel, vennskap og lek. Ut ifra dette mener vi at rammeplanen gir klare retningslinjer på at barn som viser innagerende atferd skal fanges opp, og ikke bare bli sett på som de stille barna, som leker fint alene.

1.1 Vårt teoretiske utgangspunkt og tidligere forskning

Det var utfordrende å finne tall på forekomsten av innagerende atferd. Vi har likevel forsøkt å orientere oss om hvem som har forsket på dette feltet. Tallene vi finner er eldre, vi ønsket å legge frem nyere forskning på temaet. Den internasjonale forskningen spriker på antall barn som viser innagerende atferd. Tallene vi finner her viser at 4-20% av barn fra 4-18 år viser innagerende atferd (Asendorf, 1986; Henderson & Zimbardo, 2001; Sørli, 2000, sitert i Lund, 2012, s. 27). Årsaken til dette spriket er ulik forståelse for begrepet (Lund 2012, s. 27). Arbeid med prosjektet vårt avdekket nettopp dette, en ulik oppfatning av begrepet hos informantene.

Nordahl et al. (2005, sitert i Gjertsen, 2013, s. 162) skriver at barn som viser utagerende atferd får mye større oppmerksomhet enn barn som viser innagerende atferd. Et søk på “utagerende atferd i barnehagen” gir omtrent 8 760 resultater på Google. Et søk på “innagerende atferd i barnehagen” gir omtrent 2 450 resultater. Begge søkene er foretatt 13.05.2024.

Vi har tatt utgangspunkt i Ingrid Lund sin forskning på innagerende atferd. Før hun ble forsker, jobbet Ingrid Lund i skole og psykiatri i mange år. Hun mener at selv om noen stemmer er stille, har de like stor rett til å bli hørt som alle andre. Boken vi har brukt mest i denne oppgaven “Det stille atferdsproblemet: Innagerende atferd i barnehage og skole”, er et resultat av hennes avhandling, og hun drøfter det stille atferdsproblemets utfordringer opp mot nyere forskning (Lund, 2012). Vi har også brukt annen litteratur, men også der henvises det til Ingrid Lund.

Når det kommer til anerkjennelse bidro Bae (sitert i Skoglund & Åmot, 2019, s. 26) tidlig med viktig forskning på at de voksne sin kommunikasjon med barn er vesentlig for at barnas selvfølelse, selvutvikling og relasjonskompetanse skal klare å utvikle seg positivt.

1.2 Valg av problemstilling og avgrensning

I rammeplan for barnehagen står det “i barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19).

Hvordan blir barn som viser innagerende atferd sett og anerkjent i en hektisk barnehagehverdag, preget av store barnegrupper, møter og sykefravær? Dette ønsker vi å undersøke og finne mer ut av, og har kommet frem til følgende problemstilling: «Hvordan kan pedagogisk leder legge til rette for at barn som viser innagerende atferd blir sett og anerkjent i barnehagen?».

Vi har valgt å avgrense forskningsprosjektet til å omhandle pedagogisk leder, og deres erfaring og kunnskap om innagerende atferd hos barn. Bakgrunnen for dette er føringene i rammeplanen som sier at det er den pedagogiske lederen sitt ansvar å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16).

1.3 Oppgavens oppbygging

I innledningen la vi frem tema og problemstilling, samt begrunnelse for valg av problemstilling. Vi har avgrenset oppgaven og vil videre redegjøre for sentrale begreper. I teorikapittelet vil vi trekke inn relevant teori som er sentral for å analysere vår problemstilling. I metodekapittelet tar vi for oss valg for oppgaven, forberedelser og gjennomføring av intervju. Videre i kapittelet kommer vi inn på etiske retningslinjer, kvalitetsvurdering og analyseprosess for bearbeiding av innhentet data. I kapittel 4 presenterer vi funnene vi har gjort og drøfter funnene underveis opp mot teorien. Til slutt vil vi komme med en avsluttende kommentar hvor vi vil forsøke å svare på problemstillingen.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Innagerende atferd

Lund (2012, s. 27) skriver at innagerende atferd er en atferd hvor følelser, tanker og opplevelser vendes inn mot seg selv. Dette kan komme til uttrykk gjennom sårbarhet, depresjon, avvisning, tilbaketrukkethet, angst og usikkerhet. En del av vår atferd handler om hvordan vi reagerer når vi forventer noe negativt. Dette kan være rettet mot oss selv. Vi har også en side av atferden vår som blir synlig når vi viser sårbarhet, tristhet eller trekker oss tilbake fra sosiale situasjoner. Dette handler om de ordene vi ikke sier, blikket senkes og uttrykket som blir nedadrettet.

Bø & Helle (2002, s. 109) definerer innagering som en atferd der mennesker av ulike årsaker viser sosial og emosjonell tilbaketrekking. Videre skriver de at man ofte reagerer med frykt

og unngåelse når andre forsøker å oppnå kontakt, og tar sjelden selv initiativ til kontakt.

1.4.2 Anerkjennelse

Skoglund og Åmot (2019, s.13) forklarer begrepet anerkjennelse som komplekst og sammensatt. Lund (2012, s. 102) skriver at anerkjennelse er et begrep som brukes av mange, fordi det har en positivitet i seg. Videre skriver hun at når man skal forklare begrepet så uttrykkes det lite konkret, og heller litt svevende. Hun skriver likevel at faglitteraturen på området er omfattende og bred, og dette viser noe av kompleksiteten som finnes når mennesker viser og søker anerkjennelse. Hegel (sitert i Lund, 2012, s. 103) hevder at anerkjennelse innebærer evnen til å sette seg inn i andres ståsted og gjør alt for å kunne forstå den andres subjektivitet.

“Å anerkjenne barn som subjekt betyr å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter i forhold til egne tanker og følelser” (Schibbye 2002; Bae 2004, sitert i Bae, 2007). I følge Schibbye (sitert i Lund, 2004, s. 87) er ikke anerkjennelse noe du har, men noe du er. Hun sier videre at anerkjennelse handler om måten man forholder seg til andre på.

2.0 Teori

I dette kapittelet vil vi trekke frem teori som vi mener er relevant for problemstillingen. Vi velger å sette opp tre kategorier og skal ta for oss innagerende atferd, anerkjennelse og tilknytning som vi senere vil trekke inn i funn og drøftingskapittelet.

2.1 Innagerende atferd

Lund (2012, s. 25) er bevisst i sin mening om at barn ikke *er* innagerende, da innagerende atferd ikke er en statisk tilstand, men at det er en atferd som kommer til syne i gitte situasjoner og kontekster. Ved å øke kunnskapen om innagerende atferdsmønstre kan vi gi disse barna den oppmerksomheten de fortjener. Da trengs en dypere forståelse av hva innagerende atferd innebærer (Lund, 2012, s. 31).

Lund (2012, s. 26) skriver at det ikke er barnehagens oppgave å definere så mange barn som mulig inn i innagerende atferd- begrepet, derimot er det deres oppgave å sikre at ingen barn blir oversett. Videre skriver hun at alt for mange barn som viser tegn på innagerende atferd er blitt bagatellisert og oversett. Dette mener hun kan være fordi deres atferd ikke rammer omgivelsene rundt dem. Det kan selvfølgelig være at barnet viser en innagerende atferd, og klarer seg helt fint, men atferden kan også være en måte for barnet å kommunisere at det har det vanskelig (Lund, 2012, s. 26).

I Meads (1934, sitert i Lund, 2012, s. 34) terminologi kan selvets karakteristikk også bli beskrevet gjennom et aktivt Jeg og et passivt Meg i forhold til selvets dynamikk. Dette gir oss en mulighet til å forstå hvordan barn og ungdom som utviser en innagerende atferd, kontinuerlig påvirkes av samhandlingene de deltar i, samt deres bevisste og ubevisste handlinger og følelser.

Barn og unge som viser en tilbaketrukket oppførsel, påvirkes konstant av samspillet de har med andre mennesker, og de bevisste og ubevisste reaksjonene og følelsene som oppstår. Ved å håndtere og reagere på spesifikke situasjoner, altså den individuelle opplevelsen, kan vi reflektere over og bli klar over våre egne handlinger og følelser, altså selvet. På denne måten kan vi kontrollere våre handlinger og følelser, og lære oss nye måter å reagere på, basert på responsen vi får fra de rundt oss. Selvet er det bilde vi har av oss selv, slik det blir reflektert i andres øyne (Lund, 2012, s. 43-44).

Gjertsen (2013) skriver om ulike kjennetegn på innagerende atferd. Noen barn kan vise tegn til nervøs- og tilbaketrukket oppførsel, og uttrykke nevrotiske egenskaper samt føle angst. De har en overdreven bekymring når det kommer til nye situasjoner. Disse barna virker nedstemte og viser sjelden glede. Andre egenskaper de kan ha er ensomhet, negativ oppfatning av seg selv, sosial isolasjon, sjenanse og usikkerhet. De har vanskeligheter med å knytte seg til jevnaldrende og voksne. De foretrekker ofte å være alene og deltar sjelden i lek med andre barn (Gjertsen, 2013, s.162).

Sjenanse er en del av innagerende atferd og kan ses på som en instinktiv varsomhet i ukjente omstendigheter, eller det kan utvikle seg til å bli et større problem som fører til isolasjon, ensomhet og selvforakt (Lund, 2012, s. 15). Ifølge Kenneth Kavale (2005, s. 46, sitert i Lund, 2012, s. 25) kan den innagerende atferden gi mange konsekvenser for barn, som manglende evne til å lære uten intellektuelle eller fysiske årsaker, eller vansker med å ha stabile sosiale relasjoner med jevnaldrende. Videre står det at det kan komme uventede følelser og reaksjoner, og tristhet og depresjon. Til slutt skriver han at barnet kan utvikle fysiske symptomer og frykt i vanskelige situasjoner.

Miller og Coll (2007, sitert i Lund 2012, s. 117) sier at forskning viser at det som utfordrer barn og unge som viser innagerende atferd, er å føle mestring i møte med andre. Forskningen viser videre at barna som får følelsen av sosial støtte, håndterer utfordringer bedre og at stabile vennskap er viktig for barns emosjonelle og sosiale utvikling.

Siden barn som viser innagerende atferd gjerne ikke ber om hjelp, blir de ikke i stand til å komme seg videre. Dermed mister de også den kognitive stimuleringen som ligger i å få hjelp til å forstå og løse problemer. I tillegg går de glipp av oppmuntringen som følger med å få oppmerksomhet og positive kommentarer fra en voksen (Fladen, 2019, s. 90). Å være litt sjenert kan faktisk være sosialt nyttig fordi det kan få et barn til å nøle og tenke over hvordan de skal håndtere en ny situasjon. Denne typen naturlig og sunn sjenanse har en positiv funksjon. Det er bra å anerkjenne fordelene ved sjenanse, men det er også viktig å ikke undervurdere de mulige problemene det kan medføre på lengre sikt (Zimbardo & Radl, 1982, sitert i Fladen, 2019, s. 88).

2.2 Anerkjennelse

Føringer fra rammeplanen for barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21) sier at “personalet skal legge merke til, anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger”. Barnehagene har derfor et overordnet og lovpålagt ansvar for å sørge for at alle barna anerkjennes.

Anne Lise Løvlie Schibbye (sitert i Lund, 2012, s. 104) knytter fem elementer til anerkjennelsesbegrepet; Lytte, forståelse, aksept, toleranse samt bekreftelse.

Lund beskriver at ved å *lytte* tar vi i bruk alle våre sanser for å gjøre vårt ytterste for å kunne oppfatte hva som formidles. Hun skriver at det å være oppmerksom og lytte aktivt er en av de mest krevende aspektene ved all kommunikasjon, men det handler også om å lytte til det som ikke sies, men som kan observeres. Lund skriver at *forståelse* handler om å forstå det som blir sagt og ta inn over oss den informasjonen som ordene gir oss. Motparten må ha et ønske og en vilje om å forstå hva som kommuniseres. Videre skriver Lund at *aksept og toleranse* handler om å sørge for å gi alle en rett til å ha sin egen opplevelse. Man må tåle at andre har sine følelser og de skal ikke oppleve å bli vurdert for deres opplevelser og følelser (Lund, 2012, s. 104-110).

Lund skriver følgende om etterspørsel av konkrete tiltak når det gjelder innagerende atferd: “Ingen gode tiltak kan iverksettes, ingen konkrete verktøy kan anvendes uten at det ligger en anerkjennende holdning bak” (Lund, 2012, s. 102). Videre skriver hun at dersom anerkjennelsen ikke ligger til grunn i samtalene i etterkant av en kartlegging, hjelper det lite å i det hele tatt gjennomføre slike prosesser. I en slik prosess kan barns opplevelse av situasjoner underkjennes av den redigerende voksne (Lund, 2012, s.102).

Gjertsen (2013, s. 9) skriver at barn må klare å utvikle sin egen identitet og kulturelle, psykiske og sosiale kompetanse, og han hevder de usynlige barna har mindre mulighet til dette. Videre skriver han at barn er avhengig av omsorgspersoner for å utvikle seg sosialt og individuelt, og er derfor avhengig av at de voksne rundt, ser og anerkjenner behovene til barna.

Når det kommer til anerkjennelse, er det viktig at pedagogen møter barnet med tillit og respekt. På denne måten kan hen anerkjenne barnet og barnets uttrykk, noe som er viktig for barnets egenart (Johansson & Samuelsen, 2003, sitert i Drugli, 2018, s. 234). Bae (2006, sitert i Drugli, 2018, s. 234) skriver at barnet kommuniserer til pedagogen med et håp og

behov for å bli sett, men at pedagogen ikke alltid er bevisst på dette. Videre skriver hun at det er risiko for at pedagogen kan gi barna en respons som kan føre til at de føler seg oversett, misforstått og utrygg. I motsetning til de pedagogene som møter barna med tillit og respekt, vil dette gjøre at barna opplever seg forstått og akseptert (Drugli, 2018, s. 234).

Bae (2004; 2011, sitert i Skoglund & Åmot, 2019, s. 26) trekker frem at vi kan forstå samhandling pedagoger har med barn som romslige eller trange kommunikasjonsmønstre. Romslige samspillmønstre handler om at pedagogen går inn i samspillet med barnet med innlevelse og en fokusert oppmerksomhet. Dette gjør at barnet vil få mulighet til å forholde seg til sine egne tanker og opplevelser da pedagogen er støttende og lytter til barnet. Når pedagogen utstråler en fjernhet, er vurderende eller kommuniserer uten innlevelse vil det bli trange samspillmønstre. Da vil pedagogen sin opplevelse av situasjonen være så dominerende at det vil bli liten mulighet for barnet å uttrykke sine tanker og følelser (Bae, 2004; 2011, sitert i Skoglund & Åmot, 2019, s. 26). Videre skriver Bae (2004, sitert i Tholin, 2023, s. 99) at for å oppnå gode relasjoner må relasjonene bestå av subjektive deltakere. Hun skriver at å møte barn som subjekt vil si å anerkjenne barnets rett til sin egen opplevelsesverden, og at hvert enkelt barn har rett til sine egne tanker og følelser. Videre kan vi lese at barns handlinger har til hensikt å kommunisere til andre hvordan de selv er og hvordan de tenker. Ved å gjøre dette prøver de å finne mening i sin egen tilstedeværelse og aktiv deltakelse med andre.

2.3 Trygghet og tilknytning

Askland & Sataøen (2019, s. 58-59) skriver at tilknytting er når barnet er følelsesmessig knyttet til en eller flere nære omsorgspersoner, som igjen blir en trygg base for barnet. Barnet kan utforske verden rundt seg, og vende tilbake til den trygge basen for trygghet og positiv bekreftelse. Drugli (2017, s.44-46) skriver at dersom det skal etableres en trygg tilknytning må barnet oppleve sensitiv omsorg, og få hjelp til å regulere følelser i utfordrende situasjoner over tid. Når tilknytningen er etablert vil pedagogen bli en trygg havn som barnet søker til i krevende og utfordrende situasjoner. Ifølge Brandtzæg et al., (2013, s.18-20) må barnets tilknytnings- og utforskningsbehov bli ivaretatt for at barnet skal føle trygghet. Videre skriver de at trygghet og tilknytning er viktig for alle barna, men at behovene er forskjellig i forhold til barnets alder og forutsetninger. De skriver også at barn som viser innagerende atferd har behov for støtte og forståelse fra pedagogen. Barnet trenger at pedagogen er sensitiv, og

validerer det som er vanskelig og utrygt slik at barnet kan komme videre i situasjonen (Brandtzæg et al., 2013, s. 63). Lund (2012, s. 124) skriver at trygghet skapes gjennom tillit, og dette er forutsetningen for å kunne agere, ta inn kunnskap, prosessere samt bruke den.

Bowlby (sitert i Drugli, 2017, s.48-49) sier at gjennom de erfaringer barnet får i samspill med tilknytningspersoner dannes indre arbeidsmodeller om hvordan samspillet med andre mennesker virker, og om seg selv. Dette får betydning for barnets liv, da det blir en del av personlighetsutviklingen. Videre står det at hvis barnet opplever et positivt samspill med sensitive og tilstedeværende pedagoger, vil de indre arbeidsmodellene kunne påvirkes på en positiv måte. Utvikler barnet positive og fornuftige indre arbeidsmodeller, vil det fremme barnets sosiale utvikling.

For barn som er utrygg kan overgangsobjekt fungere som en trygghet. Winnicott (1985, sitert i Askland & Sataøen, 2019, s. 58) skriver at overgangsobjekt blir en måte å binde sammen den ytre og indre verden på. Videre skriver han at overgangsobjektet fungerer som en erstatning for omsorgspersonen inntil barnet er mentalt modent til å forstå at disse følelsene er forbigående.

Tholin (2023, s.111) skriver om profesjonell omsorg i barnehagen. Hun skriver at det er personalets ansvar å ta initiativ til omsorg, men at barna ikke bare skal være mottakere av omsorg med også være deltagere. Noddings (2013, sitert i Tholin, 2023, s. 111) sier at dersom det skal kalles en omsorgsrelasjon, må barna selv oppleve at det er det. Videre skriver Tholin at idealet for omsorgsrelasjoner er når situasjoner og relasjoner anerkjennes av begge parter.

3.0 Metode

I følgende kapittel skal vi ta for oss metode, gjennomføring, etiske retningslinjer og kvalitetsvurdering. For å få svar på problemstillingen vår, har vi valgt å bruke et kvalitativt intervju. Dalland (2020, s. 56) skriver at metode er et redskap som brukes for å hente inn data.

3.1 Valg av metode

Kvalitativ forskningsmetode går i dybden der vi får mange opplysninger på relativt få spørsmål. Andre trekk ved kvalitativ metode er fleksibilitet, der det ikke gis faste svaralternativer. Vi som forskere ser fenomenet innenfra og vi anerkjenner den påvirkningen deltakeren har på vårt prosjekt (Dalland, 2020, s. 55). Kvalitativ forskningsmetode gir innsikt i menneskelige uttrykk, i vårt tilfelle språklige ytringer gjennom intervju. Et intervju handler om å innhente informasjon og erfaringer fra et intervjuobjekt, for å så beskrive og tolke det som blir sagt (Løkken & Søbstad, 2013, s. 104). Ved å bruke intervju som metode er dette basert på et subjekt-subjekt-forhold mellom intervjuer og informant. Dalland (2020, s. 66) skriver at intervjukunnskapen produseres i relasjonen mellom intervjuobjekt og intervjueren. Videre kan vi lese at det er viktig for oss som studenter at informanten vet at deres deltakelse i intervjuet bidrar til vår læring og gjennomføring av vårt forskningsprosjekt. Ved å velge intervju som metode forsøker vi å få innsikt i informantenes erfaringer, tanker og refleksjoner.

3.2 Valg av informanter

Prosessen vår starter med å skaffe informanter, og her foretok vi et strategisk valg. Siden problemstillingen vår tar utgangspunkt i hvordan pedagogisk leder arbeider med barn som viser innagerende atferd valgte vi å bruke pedagogiske ledere som informanter. Vi tok kontakt med barnehager som vi hadde et profesjonelt forhold til, da vi mente at disse barnehagene hadde pedagogiske ledere med kunnskap og erfaring nok til å svare på våre spørsmål. Dalland (2020, s. 79) skriver at man kan oppsøke personer gjennom bekjentskaper som man mener egner seg til intervjuet.

Vi sendte e-post til de utvalgte barnehagene med forespørsel om å delta i forskningsprosjektet. Deretter mottok vi svar fra 4 pedagoger som ønsket å stille til intervju, disse fikk tilsendt informasjon og samtykkeskjema.

Vi tok et bevisst valg om at informantene ikke fikk utlevert spørsmålene på forhånd, da vi ønsket at svarene skulle være autentiske og si noe om hvordan informantene reflekterer om temaet, og hvordan de handler i hverdagen.

3.3 Intervjuguide

Vi ønsket at intervjuet skulle oppleves som en samtale for informanten, samtidig som vi fulgte en intervjuguide (Vedlegg 2 og 3). Intervjuguiden ble laget på forhånd med utgangspunkt i problemstillingen, samtidig som den var med på å lede oss gjennom intervjuene (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34). Derfor er dette et semistrukturert intervju. Vi leste oss opp på begreper og teori for å kunne forstå innagerende atferd som fenomen. Ved å skaffe oss et teoretisk grunnlag ble vi i stand til å stille de riktige og viktige spørsmålene (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44).

For å få tak i god data valgte vi å bruke mest mulig åpne spørsmål som omhandlet blant annet hvilke erfaringer informantene hadde om temaet, og hvordan de arbeidet med dette i barnehagen.

I oppstarten av prosjektet vårt var planen å ha fem informanter, men i samtaler med veileder kom vi frem til at tre eller fire kunne være nok. Etter at to av intervjuene var gjennomført besluttet vi at vi skulle gjennomføre fire intervjuer for å sikre at vi får nok tyngde i prosjektet vårt. Vi gjennomførte derfor totalt fire intervju.

3.3 Forberedelse og gjennomføring

På forhånd hadde vi snakket om hvordan vi kunne skape en god situasjon for våre informanter slik at de følte seg trygge og kunne snakke fritt. For å lette på stemningen, startet vi med småprat og en uformell samtale. Vi ga uttrykk for at dette var en ny situasjon for oss, og at vi derfor var litt nervøs og vi tenker at vi med dette ufarliggjorde situasjonen. I en slik situasjon er det i hovedsak informanten som viser åpenhet, og det var derfor viktig for oss å skape en trygg atmosfære i intervjuene (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34).

I forkant av intervjuene sendte vi ut et informasjonsskriv (Vedlegg 1) til informantene hvor vi

la frem problemstillingen og informerte om formålet med forskningsprosjektet vårt. Intervjuene ble gjennomført fysisk i barnehagene. Til stede under intervjuene var vi tre intervjuere og en informant. Vi hadde definerte oppgaver når vi gikk inn i intervju-situasjonen, og opplyste informanten om hvem som skulle intervju og hvilke roller de to andre skulle ha. Dette for at det skulle være tydelig for informantene hvem hun skulle forholde seg til. Vi la vekt på en uformell samtale preget av en avslappet tone gjennom intervjuene, for å hindre at det ble en statisk og teknisk situasjon. Dette gjorde det mulig for informantene å snakke mer fritt. Vi var også bevisst på å gi informantene tid til å svare, at vi tåler eventuell stillhet og ikke gir de ledende spørsmål.

Rommets utforming i det ene intervjuet gjorde at vi tre ble sittende på en side av bordet og informanten på den andre siden. Vi synes ikke dette var optimalt, men informanten ledet an til denne formasjonen, og det virket ikke som om det utgjorde noe problem for henne.

Etter to intervju kom vi frem til at vi ønsket å stille spørsmål om informantenes tanker og refleksjoner om framtidig konsekvenser av innagerende atferd. Dette fordi vi savnet at det ble nevnt av informantene i løpet av intervjuene. Vi besluttet derfor å legge til et spørsmål, slik at de to siste informantene ble stilt 12 spørsmål (Vedlegg 3).

3.4 Etske retningslinjer og personvern

Etske dilemmaer er noe vi hadde søkelys på under hele forskningsarbeidet. Bergsland og Jæger (2022, s. 47) skriver at etske dilemmaer kan oppstå under hele prosessen, både i forhold til problemstilling, informasjonsinnhenting og i analyse og drøftingsdelen av forskningsprosjektet. Dette var noe vi jevnlig fokuserte på i forhold til hvilke etske dilemmaer vi kunne møte på underveis i arbeidet vårt, og i valg og utførelse av metode. I forhold til etsk ansvar skriver Bergsland og Jæger (2022, s. 47) at informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser er tre hovedprinsipper i etsk ansvar. Vi sendte ut informert samtykke slik at informantene fikk nødvendig skriftlig informasjon om formålet med forskningsstudiet vårt, og at det er helt frivilling å delta. De har også fått informasjon om at de kan trekke seg uten å oppgi grunn og dette skal ikke få negative følger i ettertid. Konfidensialitet vil si at ingen personlig informasjon blir offentliggjort for å hindre at informanten kan identifiseres. Dalland (2020) skriver at alle som deltar i undersøkelsen, har krav på anonymitet, og noen ganger kan det være lurt å forklare hvordan vi skal sikre dette. I vårt prosjekt kom denne informasjonen tydelig frem i samtykkeskjema (Vedlegg 1) som de

signerte før intervjuene startet. Da vi valgte intervju som metode i denne kvalitative studien besluttet vi å gi informantene fiktive navn som vi konsekvent har brukt i våre notater for å bevare anonymiteten til informantene. Vi måtte også søke til Sikt, da vi ønsket å bruke lydopptaker under intervjuene. Dette for å kunne ha fullt fokus på samtalen under intervjuet. Underveis vurderte vi fortløpende hvilke konsekvenser det ville være for informantene våre å delta i forskningsarbeidet vårt.

Alle personer, både barn og voksne, er gitt fiktive navn i denne oppgaven. Vi velger å kalle informantene for: Mia, Nora, Stine og Julie og vi diskuterte hvor mye informasjon vi skulle gi om hver av informantene i den skriftlige delen av prosjektet vårt. Vi kom frem til at vi ikke ønsker å skrive hvor mange års erfaring hver av de har, for å bevare anonymiteten til hver og en av dem. Disse opplysningene kommer samlet frem i oppgaven, men mer generelt. I arbeid med forsknings-studie er det viktig for oss å få frem at vi har taushetsplikt ovenfor deltakere i prosjektet. Ingen andre skal ha tilgang til data-materialet vårt, og vi deler det ikke med andre. Dette gjør vi for å beskytte deltakerens personvern og opprettholde tilliten. Deltakerne er informert om at materialet slettes på en forsvarlig måte når vi avslutter studien vår.

3.5 Kvalitetsvurdering og metodekritikk

For å vurdere kvaliteten på forskningsprosjektet vårt må vi se på validitet og reliabilitet.

“Validitet står for relevans og gyldighet. Det som måles, må ha relevans og være gyldig for det problemet som undersøkes” (Dalland, 2020, s. 43). Vi valgte kvalitativt intervju og mener dette var den metoden som egnet seg best for å svare på vår problemstilling. Ved å bruke intervju kunne vi sikre oss at informantene faktisk jobbet som pedagogiske ledere, og at vi fikk spontane svar på våre spørsmål.

Mia hadde googlet før intervjuet og kom forberedt med notater. Dette gjorde at vi ikke fikk frem hvilke kunnskaper hun hadde i forkant av dette, men vi ser likevel verdien i at hun har tilegnet seg kunnskaper på et tema hun ikke visste så mye om.

“Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om at målinger må utføres korrekt, og at eventuelle feilmarginer angis” (Dalland, 2020, s. 43). Vi var opptatt av at alle spørsmålene ble stilt likt, og hadde derfor med oss spørsmål på ark som vi leste opp. Under gjennomføring ble likevel ikke alle informantene gitt alle spørsmålene ordrett, da de allerede hadde svart på dem. I ettertid tenker vi at alle burde fått spørsmålene uansett, da det kunne sikret at informantene

fikk sagt det de ønsket.

Det siste spørsmål vi la til, ga oss ikke helt de svarene vi hadde håpet på. Dette ser vi i sammenheng med formuleringen, og at vi her var litt for rask under utarbeidelse av spørsmålet og dermed ikke oppdaget at det kunne vært formulert bedre for å kunne gi oss informasjonen vi var ute etter.

Vi brukte lydopptaker under intervjuene, noe som styrker reliabiliteten i datamaterialet vårt. Ved å ta i bruk lydopptaker som hjelpemiddel, gir det oss mulighet til å lytte om igjen på intervjuene. Dette vil kunne sikre at vi får med all dataen som er relevant for forskningsprosjektet.

Vi har økt reliabiliteten i prosjektet vårt ved å gjennomgå detaljert hvordan vi har gått frem i prosessen, slik at den som leser kan vurdere de ulike delene.

3.6 Analyse

En analyse vil hjelpe oss med å finne ut hva som kommer frem i intervjuene på en presis måte (Dalland, 2020, s. 94). Vi hadde klart for oss i intervjuguiden, hva vi ønsket å vite fra informantene våre. Dette for at vi skulle få svar som kunne hjelpe oss til å svare på problemstillingen. Etter intervjuene startet vi prosessen med å transkribere ganske raskt, dette gjorde vi for å ha det ferskt i minnet. Når man transkriberer bearbeider man intervjuet og skriver ned ord for ord som bli sagt i intervjuene (Dalland, 2020, s. 95). Dette ble et viktig hjelpemiddel for oss videre i analyseprosessen.

Vår analyse ga oss rom for gode tolkninger underveis i arbeidet. "Når vi analyserer et intervju, vil oppdelingen i mindre deler hjelpe oss til å få tak i de enkelte sidene ved det intervjupersonen har sagt" (Dalland, 2020, s. 94). Vi lagde derfor et skjema hvor vi delte opp intervjuene for å sammenligne de ulike svarene vi fikk. Måten vi gjorde dette på var å dele de opp etter spørsmålene i intervjuguiden (Vedlegg 2 og 3). Da kunne vi sammenligne svarene på alle spørsmålene, samtidig som vi fikk vekk overflødig data som ikke hadde relevans for problemstillingen. Dette var utgangspunktet vårt når vi lagde kategorier til empirien.

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

I følgende kapittel skal vi presentere våre funn på bakgrunn av informantenes refleksjoner og erfaringer, og hvordan de arbeider med dette temaet. Vi har kategorisert funnene for å kunne svare best mulig på problemstillingen, og disse kategoriene utgjør kapitlene i denne delen. I hvert del-kapittel trekker vi frem det datamaterialet informantene ga oss.

4.1 Innagerende atferd og informantenes erfaringer med begrepet

Vi ønsket å få frem hvilke erfaringer informantene hadde med innagerende atferd, hva de mener kjennetegner denne atferden og om det kommer tydeligere frem i enkelte situasjoner. Det første spørsmålet vi stilte informantene, var hvor lenge de hadde jobbet som pedagogisk leder i barnehage. Tre av informantene har 10 års erfaring eller mer, og en informant har mindre enn 10 års erfaring. Deretter fikk de spørsmål om hva de legger i begrepet innagerende atferd, for å undersøke hvilken kunnskap de har. Vi stilte disse spørsmålene fordi vi ønsket å se om det var en sammenheng mellom erfaring og kunnskap.

Julie forteller: “Innagerende atferd, det er vel barn som har følelser, for eksempel frustrasjon, irritasjon, sinne, tristhet, altså alle følelsene, så går de med det inn i kroppen i stedet for å ta det ut”. Dette samsvarer med Lund (2012, s. 27) sin definisjon på innagerende atferd. Lund definerer innagerende atferd blant annet som tilbaketrukket, og følelser som vendes innover seg selv. Svaret til Julie samsvarer også med hvordan Bø & Helle (2002, s. 109) definerer innagerende atferd. De skriver at innagerende atferd er mennesker som av forskjellige årsaker viser en sosial og emosjonell tilbaketrekking.

Det rettes mer oppmerksomhet mot barn som viser utagerende atferd enn mot barn som viser innagerende atferd (Nordahl et al., 2005, sitert i Gjertsen, 2013, s. 162). Mia starter intervjuet med å fortelle at innagerende atferd var et nytt begrep for henne og forteller at hun har lest seg opp på forhånd. Videre sier hun at da hun leste, forsto hun at det handlet om mer enn at barna bare var stille. Det kan også nevnes at hun trakk viktige paralleller i etterkant av det hun hadde lest, og koblet dette opp til praksis og hun kom med eksempler som støttet oppunder det hun hadde lest.

Det som går igjen hos alle informantene er at de ser på barn som viser en innagerende atferd som de "stille" barna. Noe vi finner interessant er at tre av informantene bruker begrepet utagerende for å formidle til oss hva de legger i begrepet innagerende atferd. Vi ser dette i sammenheng med hva Nordahl et al. (2005, sitert i Gjertsen, 2013, s. 162) skriver om at oppmerksomheten er rettet mer mot barn som viser utagerende atferd. Nora forteller:

Innagerende er barn som har en stille atferd og som man nesten må tyde selv. De er bare med i flyten. Utagerende atferd er jo barn som slår og biter sånn som du ser tydelig. Men innagerende gjør det totalt motsatt.

Stine sier også noe om hennes tanker rundt innagerende atferd hos barn:

Når jeg tenker innagerende, så må det være det motsatte av utagerende. Så jeg regner med at det handler litt om de som er innadvendt, de litt stille barna som du ofte har på en avdeling. De er litt stille og kan være litt usynlige til tider.

Ut fra svarene vi fikk på spørsmål om hva informantene la i begrepet innagerende atferd, ser vi at kunnskapen rundt begrepet ikke er tilstrekkelig. Lund (2012, s. 31) skriver at det lite kunnskap om innagerende atferd. Før vi startet å intervjuet tenkte vi at det ville være tydelig forskjell i kunnskapen til de som har lang erfaring og hun som har kortere erfaring. Etter gjennomførte intervjuer tenker vi at dette ikke nødvendigvis stemmer. Vi ser ikke et klart skille i kunnskap hos informantene basert på antall år med erfaring. Kan vår forventning om at det skulle være en klar sammenheng mellom kunnskap og erfaring komme av at vi selv har mer fokus på dette temaet nå? Vi tenker at pedagogene ikke er bevisst på at dette i noen tilfeller kategoriseres som problematferd.

Mia sier det på denne måten:

Og da skjønner jeg at det er på en måte mer, altså det er de stille barna, men det er nesten mer enn det, for det handler om at det nesten blir et problem, i lik grad som utagerende atferd.

Vi tolker utsagnet som at hun ble litt overrasket over at begrepet er større enn å bare gjelde de stille barna. Dette tenker vi kommer av at hun stilte forberedt til intervjuet og hadde lest seg opp. Slik vi ser det, har hun med dette klart å se sammenhengen på en måte hun kanskje ikke ville gjort hvis hun ikke leste seg opp på forhånd.

Lund (2012, s. 26) skriver at mange barn som viser tegn på innagerende atferd, blir bagatellisert og oversett. Hun mener det kan være fordi atferden deres ikke rammer omgivelsene rundt dem. Svarene informantene ga oss om deres forståelse av begrepet innagerende atferd kan støtte det Lund skriver. Lund mener det trengs en dypere forståelse av hva innagerende atferd innebærer, og ved å øke kunnskapen om innagerende atferdsmønstre kan vi få mulighet til å gi disse barna den oppmerksomheten de fortjener (Lund, 2012, s. 31).

Mia har egne erfaringer hun deler med oss: «Jeg har jo hatt en del barn. Så jeg har erfaring med det. Jeg har bare aldri tenkt over at det er et begrep i det. Jeg har bare tenkt at de er stille». Dette utsagnet kan styrke Lund sin teori om at barn som viser innagerende atferd blir bagatellisert hvis man ikke har nok kunnskap til å se at det dreier seg om noe mer.

Nora deler sine erfaringer og sier: “De er stille og de sier ikke så mye”, videre forteller hun at barn som viser innagerende atferd ikke viser så mye følelser og at de stilleste barna ofte stresser mest. Stine forteller at selve begrepet har hun lite erfaring med, men stille barn har jo man til enhver tid i barnehagen.

Julie sier:

Jeg har en del erfaring med for eksempel både jenter og gutter som jeg vet har opplevd traumatiske ting hjemme. Som jeg har sett at det har kommet til uttrykk. På en måte at de tar følelsen inn i kroppen, at de går med det inn i seg stille uten å ta det ut. Ja, så jeg har en del erfaring med det.

Lund (2012, s. 26) skriver at noen barn som viser innagerende atferd klarer seg helt fint, dette kommer Stine med et eksempel på: “Samtidig er det jo en balanse for personlighet. Noen barn liker å leke en del alene og får energi av å være litt alene. Så det er en balanse”. Vi tenker dette er med på å underbygge det Lund skriver om å øke kunnskapen hos personalet i barnehagene. Vi mener likevel at vi ikke må ta for gitt at disse barna trives alene.

Gjertsen (2013, s.162) skriver at barn som viser innagerende atferd kan ha vansker med å knytte seg til andre barn, ofte velger å være alene og blir ikke med i lek med jevnaldrende. Informantene forteller om spesifikke situasjoner de observerer dette i, som i lek, måltidssituasjoner ved bordet og i utelek. Julie trekker frem at hun lettere observerer en innagerende atferd hos barna i mindre barnegrupper, som ute i naturen. Hun forteller;

Fordi at ute i naturen på en måte så er det den roen og jeg føler [...] du ser de lettere ute enn du gjør inne. Så jeg føler på en måte at vi ser de bedre ute, og selvfølgelig inne når barna er i en mindre gruppe.

Mia sier:

Jeg har jo de stille gråterne, de som gråter stille, det er sånn du hører det ikke. Og hvis du ikke ser direkte på dem, så vet du ikke at de gråter, og at de kanskje trekker seg tilbake i lek.

Stine nevner også noe om dette, samtidig som hun reflekterer over hvilke situasjoner hun kan observere den innagerende atferden:

Gjerne rundt bordet. Hvem tar lite ordet rundt bordet? Vi har snakket om i personalgruppen at jeg må prøve å få alle barna til å bidra rundt bordet, men noen tar mye plass. Og så er det lett å se det gjerne i lek. Hvem er det som aldri tar initiativ til lek med andre? Skjer det bare på avdelingen? Skjer det i utetiden? Når du er på grupper på tvers? Er det noen som alltid går alene?

Våre funn viser at informantene sin kunnskap om begrepet innagerende atferd er varierende. Informantene har også ulike erfaringer med hvilke situasjoner den innagerende atferden kommer til syne.

4.2 Anerkjennelse

For å få et innblikk i hvordan pedagogisk leder arbeider med barn som viser innagerende atferd, stilte vi informantene spørsmålet om hvordan de arbeider med anerkjennelse av barn.

Ifølge Anne Lise Løvlie Schibbye (sitert i Lund, 2004; 2012) kan vi definere inn 5 elementer i anerkjennelse; lytte, forståelse, aksept, toleranse og bekreftelse. For å forstå disse må vi være bevisst på vår påvirkningskraft ovenfor andre og vi som pedagoger må ikke fremstå som statiske, og ikke ha en tale klar for enhver situasjon. Vi tenker at vi da ikke gir andre en realistisk rett til å ha sine egne følelser. Mead (sitert i Lund, 2012) mener at den individuelle opplevelsen av en situasjon, hjelper oss til å lære nye måter å reagere på, basert på den responsen vi får fra de rundt oss. For barna i barnehagen er det pedagoger og andre ansatte i barnehagen som gjerne gir denne responsen og som derfor blir viktig i barnas utvikling mot å

kontrollere egne følelser og handlinger. Dette underbygges av det Nora forteller om hvordan de møter og anerkjenner barna i barnehagen. Hun forteller:

Når vi ser et barn falle, skal vi ikke bare si «opp igjen, det gikk fint». Vi må si «å nei, nå falt du, hvordan går det?». Og “du smiler, det ser ut som det gikk greit”. Man bekrefter det som skjer, og ikke legger ord på barnas følelser.

Her viser hun at de møter barna med en reell mulighet for at de selv eier sine egne følelser. Her er det tydelig for oss at pedagogene er bevisst på egne samspillsmønstre og ha romslige samspillsmønstre som utgangspunkt i sin relasjon til barna (Bae, 2004; 2011, sitert i Skoglund & Åmot, 2019, s. 26). Har pedagogene trange samspillsmønstre vil det i Nora sitt tilfelle være den voksne som dominerer situasjonen og bestemmer for barnet om det gikk fint eller ikke. Vi tror det er viktig at pedagogene overfører denne måten å jobbe på til alle ansatte, for å sikre at barna møter sunne samspillsmønstre uansett hvilken voksen som er i nærheten. Nora forteller at man skal bekrefte, validere og se barnas følelser. Hun sier man skal bekrefte det som skjer og ikke legge ord på barnas følelser uten at det er riktig, man må se an situasjonen og reaksjonen til barnet.

Det første Nora sier er vi enig i, og mener hun har gode refleksjoner rundt bekreftelse av barns følelser. Vi er likevel usikre på hva hun mener med å se an situasjonen og reaksjonen til barnet. Bae (2004, sitert i Tholin, 2023, s. 99) skriver at ved å anerkjenne barnet som subjekt, gir vi barnet rett til å eie sine egne tanker og følelser. På bakgrunn av denne teorien, tenker vi at vi burde stilt et oppfølgingsspørsmål. Vår erfaring er at vi bør, uansett reaksjon fra barnet, anerkjenne barnas opplevelse av en situasjon.

Mia forteller oss:

Vi snakker veldig mye med dem. Anerkjenner det de sier til oss og det de er opptatt av og den de er. Vi jobber med det hele tiden. Anerkjenne følelsene deres. Selv om vi ikke alltid kan møte dem på alt.

Stine sier at anerkjennelse er noe de snakker mye om, videre sier hun: “Gjennom omsorg, klapp, kos, et vennlig stryk, bare med en smil. Legge merke til barna. Og det med at ikke bare de som roper høyest blir sett”. Hun forteller også at de snakker om enkeltbarn og hvilke relasjoner personalet har til barna, fordi det er de voksne som har ansvar for relasjonene. Gjertsen (2013, s. 9) skriver at barn er avhengig av omsorgspersoner som ser og anerkjenner deres behov for å utvikle sin identitet, kulturelle, psykiske og sosiale kompetanse. Videre

skriver han at dette er vanskeligere for barn som viser innagerende atferd. Dette mener vi Stine sier i forhold til hvordan hun formidler hennes kunnskap om anerkjennelse, og med hennes kunnskap er mulighetene til stede for anerkjennelse av barn som viser innagerende atferd.

I rammeplanen for barnehagen står det “personalet skal legge merke til, anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21). Julie sier at de jobber strukturert og planlagt for å bli godt kjent med barna. Videre forteller hun:

For å kunne anerkjenne noen så må du, mener jeg, kjenne de godt og vi er bevisst på det i hverdagen at det er veldig viktig at barna skal føle seg anerkjent og sett. At de betyr noe og at det de sier og er interessert i er viktig.

Bae (2006, sitert i Drugli, 2018, s. 234) skriver at barn kommuniserer til pedagogen med et håp og behov for å bli sett, men at pedagogene ikke alltid er bevisst på dette. Vi får inntrykk av at dette er noe Julie er bevisst på, da Julie og hennes team jobber strukturert med å bli godt kjent med barna og viser til barna i hverdagen at det de sier er viktig. Om pedagoger ikke er bevisst på dette, kan det føre til at barna føler seg oversett, misforstått og utrygg. Pedagoger som møter barna med tillit og respekt, vil gjøre at barna opplever seg forstått og akseptert, noe som er viktig for barnets egenart (Johansson & Samuelsen, 2003, sitert i Drugli, 2018, s. 234).

Vår oppfatning er at alle informantene hadde gode refleksjoner rundt anerkjennelse av barnas følelser. Vi fikk inntrykk av at de jobber med dette i hverdagen og ser nødvendigheten av å anerkjenne barna.

4.3 Tilknytning og trygghet i barnehagen

Vi ønsket et innblikk i hvordan de pedagogiske lederne arbeider med å skape trygghet i hverdagen for de barna som viser en innagerende atferd i barnehagen. Vi tenker at dette er viktig for alle barn, men særlig viktig for de barna som viser en innagerende atferd. Ifølge Askland & Sataøen (2019, s. 58- 59) er tilknytning når barnet er følelsesmessig knyttet til en eller flere omsorgspersoner, som blir en trygg base hvor barnet kan utforske og søke trygghet.

Trygghet nevnes av alle informantene våre som en viktig faktor, og de kommer med ulike eksempler på hvordan de jobber med trygghet i barnehagen. Som pedagog er det nødvendig å ha fokus på at barnas tilknytnings- og utforskningsbehov blir ivaretatt, slik at barnet opplever

trygghet. Dette må også formidles til medarbeiderne. Stine forteller: «Jeg tenker det er som pedagogisk leder kjempeviktig at det blir synlig gjort». Videre sier hun at “man må ha arenaer hvor man kan snakke om trygghet, og lage gode tiltak. Det handler litt om psykososialt barnehagemiljø. At alle har rett på trygt og godt barnehagemiljø, og da må også disse barna bli sett”. Tholin (2023, s. 111) skriver at det er personalet sitt ansvar å ta initiativ til omsorg, og kaller dette for profesjonell omsorg i barnehagen. Hun mener at barna ikke bare skal være mottakere av omsorgen, men også deltakere.

Stine trekker også frem hvor viktig det er å ha en god venn: “Å kjenne at du har en venn og noen som står ordentlig glad når du kommer i barnehagen. Tenk hva det gjør med et menneske!”. Videre sier hun at som pedagogisk leder er det nødvendig å formidle og snakke om trygghet med medarbeiderne. Hun mener at alle må være delaktig i arbeidet med trygghet, og avdekke om noen barn er utrygg og da lage gode tiltak.

Julie sier at voksenrollen er viktig. Hun uttrykker også viktigheten av å ta seg tid til å skape gode dialoger og situasjoner som en måte for å skape trygghet. Hun forteller også at tid er viktig for å skape en god relasjon. Hun sier: “Investere. Sette i banken. Jeg liker veldig godt det uttrykket at du på en måte fyller på med gode dialoger, gode situasjoner for å skape den tryggheten”. Dette samsvarer med det Bowlby (sitert i Drugli, 2017, s.48-49) sier om indre arbeidsmodeller, og hvordan barn som erfarer sensitive pedagoger og et positivt samspill vil opparbeide seg positive indre arbeidsmodeller. Om et barn har opparbeidet seg negative indre arbeidsmodeller, vil det som Julie beskriver i eksempelet over være med på å endre barnets indre arbeidsmodeller ved å etablere en trygg relasjon og ha gode dialoger med barnet.

Mia forteller at hun valgte å ta i bruk et overgangsobjekt, da et barn viste tegn til å være utrygg. Ifølge Winnicott (1985, sitert i Askland & Sataøen, 2019, s. 58) er overgangsobjekt en gjenstand, som i Mia sitt utsagn under er en bamse barnet er knyttet til. Bamsen blir en erstatning for omsorgspersonen, og representerer en trygghet for barnet. Mia sier:

Jeg innførte overgangsobjektet, ba foreldrene om å ta med en bamse, for jeg så hun var såpass utrygg. Jeg tenkte det kunne hjelpe henne, og det hjalp. Da blomstret hun litt når hun fikk det.

Ved at Mia tok i bruk overgangsobjekt, var sensitiv og tok seg tid til barnet, tenker vi at barnet opplevde en trygghet og tilknytning til denne pedagogen. Hun fortalte videre;

Jeg tok meg tid til henne, rett og slett. Vi har mange barn, men vi har også mange selvgående barn som ikke trenger denne type oppfølging. Jeg hadde jo tid til det. Da hadde jeg henne i vognen, trillet henne litt rundt, fikk seg en pause der. Det var trygt for henne.

Brandtzæg et al. (2013, s. 63) skriver at barn trenger at pedagogen er støttende og forståelsesfull, og validerer det som er utfordrende for barnet. Dette tenker vi Mia gjorde i eksempelet over, hun møtte barnets behov for trygghet. Nora arbeider også med å bekrefte og anerkjenne, og validere de følelsene barna har.

Alle informantene nevner trygghet som en viktig faktor for barn og kommer med forskjellige eksempler på arbeid rundt trygghet for barn. Ingen av svarene gjelder konkret barn som viser innagerende atferd, vi tolker dette som mer generelle eksempler som gjelder alle barn. Slik vi oppfatter det er alle informantene opptatt av at barna skal føle trygghet og omsorg, og at dette er noen de har fokus på i personalgruppen.

4.4 Pedagogrollen og arbeid med innagerende atferd i praksis

Vi har selv erfaring med at barnehagehverdagen kan være hektisk. Vi ønsket derfor et innblikk i hvordan pedagogene arbeider med å belyse temaet om innagerende atferd i personalgruppen. I tillegg ville vi vite hvordan pedagogene møter barn som viser denne atferden og pedagogenes tanker rundt om alle barna blir sett i løpet av en dag i barnehagen.

Gjertsen (2013, s.162) skriver om kjennetegn på innagerende atferd, som angst og tilbaketrukkethet. I intervjuet forteller Stine om viktigheten av at møter gjennomføres for å kunne prate om, og oppdage innagerende atferd hos barn. Hun legger vekt på at personalet må ha tid til å snakke sammen, uten at barna er til stede. Hun legger også frem at de jobber altfor lite med dette temaet. Vi er enig i at møter bør gjennomføres, og dette vil være en fin mulighet for pedagoger å formidle kunnskap videre til personalgruppen. Ved at pedagogene kjenner til disse kjennetegnene på innagerende atferd hos barna, kan pedagogen gjøre de andre i personalgruppen oppmerksom på hvordan innagerende atferd kan komme til uttrykk hos barn.

Stine nevner også observasjon, og sier “vi snakker ofte om hva vi observerer. Vi planlegger ofte at vi skal bli veldig flinke å observere, så blir det ikke gjort så systematisk som vi ønsker”.

Alle informantene sier at de bruker observasjon i barnehagen. Løkken & Søbstad skriver at for å forstå barn, forutsetter det at man har kunnskap, innsikt og evne til å observere. Observasjon handler om å se, og tolke det vi har sett. Ved å bruke systematisk observasjon og videre reflektere sammen, tenker vi at pedagogen kan skape en felles forståelse i personalgruppen. Observasjon handler også om det vi hører. Det vi ser og hører skal oppfattes, tolkes, bevares og systematiseres for å så kunne bruke det videre på en kreativ, kritisk og bevisst måte. Observasjon er en viktig forutsetning som kan være med på å skape kvalitet i barnehagen (Løkken & Søbstad, 2013, s. 12-13). Julie forteller også at de bruker avdelingsmøter til å gå gjennom dette temaet, ved hjelp av kartleggingsskjema. Hun sier videre at de går gjennom hvert enkelt barn og snakker blant annet om barna blir sett, får nok oppmerksomhet og om relasjonen til de voksne er god nok. På denne måten mener hun de kan fange opp barn som viser innagerende atferd. Hun forteller også:

Først og fremst jobber vi strukturert og planlagt på en måte for å bli ordentlig godt kjent og få barna til å bli trygge på oss. Noen barn er jo veldig lett å bli kjent med, og blir veldig kontaktsøkende, mens andre barn må du jobbe mer med for å bli godt kjent med.

Mia sier også at dette er noe som hun tar opp på møter: “Vi går gjennom hele listen av barn, et par ganger i året. Det er veldig nyttig for å få et bilde av hvordan vi mener barnet har det i barnehagen”. Mia sier også at de bruker mye observasjon for å få med seg ting som skjer.

Nora forteller: “Vi har for eksempel relasjonsbarometer, hvor vi går gjennom relasjonen hver voksen har til hvert barn. Sånn at vi ser de som blir sett og de som ikke blir sett”. Hun kommer også innpå at de bruker mye observasjon i hverdagen.

Vi ønsket også å spørre informantene om de mener alle barna blir sett i barnehagen. Nora svarer “ja, det vil jeg si. Men selvfølgelig er det i varierende grad, men ja, alle blir sett”. Mia sier at hun håper det og forteller videre:

Vi får jo med oss en del. Men selvfølgelig er det sikkert ting vi ikke får med oss. Jeg håper det, men jeg skal ikke si at jeg vet at det skjer. Det er dager det er ganske hektisk. Det å dele barnegruppen er jo alfa omega i forhold til det.

Julie sier:

Skal være helt ærlig og si nei, for sånn er virkeligheten. Man skulle gjerne ønske at det var sånn, og det er det barna har rett på og fortjener, men av og til så er det jo i en travel barnehage-hverdag bare sånn at det faktisk ikke går. Det kan være sykdom, det kan være møter, det kan være barn som bare tar veldig mye av tiden din. Mat som skal lages, sekker som skal pakkes. Så, da igjen er det ekstremt viktig å prøve å gjøre det bedre de dagene det gjerne er tid og rom for det.

Våre erfaringer fra praksis samsvarer med det Julie forteller om, da vi i løpet av de siste årene har sett en økende tendens til at blant annet praktiske oppgaver og sykefravær gir personalet mindre tid til barna. Dette er utvikling som vi mener er bekymringsverdig. Plantiden til pedagogene er ikke økt, selv om kravene og forventningene er blitt høyere. I en ønsket barnehagehverdag bør det vært nok ansatte til å kunne se hvert enkelt barn hele dagen, men denne diskusjonen kan vi dessverre ikke kan gå inn på i denne oppgaven.

Stine forteller at hun opplever at alle barna blir sett på småbarnsavdeling, men er usikker på hvordan det er på storbarnsavdeling. Videre forteller hun at det ikke er mulig at pedagogisk leder kan se alle barn til enhver tid og hun er derfor avhengig av de andre i teamet sitt for å kunne se alle. De pedagogiske lederne på storbarnsavdeling uttrykker at det er mer utfordrende å se alle barna i hverdagen. Pedagogene på småbarnsavdelingene har en annen oppfatning som tyder på at alle barna blir sett. Vi tenker at dette kan ha en sammenheng med størrelser på barnegrupper og antall voksne per barn.

Alle informantene forteller at de bruker avdelingsmøter til å belyse temaet til personalgruppen. Observasjon blir også nevnt av alle informantene, hvor en av de forteller at de ofte snakker på møter om hva de observerer. Ut ifra svarene tolker vi at alle reflekterer rundt observasjoner som blir gjort. Lund (2012, s. 102) skriver at det er avgjørende at man har en anerkjennende holdning når man bearbeider innhentet informasjon. Mangler den anerkjennende holdningen i etterkant, vil man ikke kunne utarbeide gode tiltak. På bakgrunn av dette ser vi i ettertid at vi burde spurt hvordan de bruker observasjonene, da det kun er Stine som forteller oss noe om dette.

4.5 Bekymring og konsekvenser

Det kommer frem at alle de fire informantene har vært bekymret for et barn som viser innagerende atferd. I sammenheng med dette ønsket vi å få frem pedagogenes tanker om senere konsekvenser.

Lund (2012, s. 15) skriver at sjenanse, som kan være et kjennetegn på en innagerende atferd, kan utvikle seg til å bli et større problem, noe som igjen kan føre til isolasjon, ensomhet og selvforakt. Zimbardo & Radl (1982, sitert i Fladen, 2019, s. 88) skriver at det vil være positivt å ha en sunn og naturlig sjenanse, og derfor er det viktig å anerkjenne fordelene med sjenanse. Samtidig skriver de at man ikke må undervurdere problemene som kan oppstå på lengre sikt. På bakgrunn av dette ønsket vi å finne ut om informantene hadde kunnskap om hvilke konsekvenser innagerende atferd kan ha for barna senere i livet. Vi må også merke oss det Lund (2012, s. 26) skriver, at målet ikke er å definere så mange som mulig inn i innagerende atferd- begrepet, men å sikre at alle barna i barnehagen blir sett.

Miller og Coll (2007, sitert i Lund 2012, s. 117) skriver at forskning viser at det kan være utfordrende for barn som viser innagerende atferd å føle mestring i møte med andre. Stine forteller at barn som viser innagerende atferd kan miste viktige sosiale koder. Dette kan resultere i at barna lettere faller utenfor senere, og hun sier:

Fordi hvis du ikke har fylt inn de sosiale kodene, så kan du bli sett på som en rar, vanskelig person å forholde seg til senere. Du må ha lært det med å gi og ta, og oppleve disse ubehagelighetene og små krenkelser. Det er ganske viktig å oppleve når du er så liten, at du kan takle at det ikke ligger så lenge i deg. I trygge rammer. Står du der som åtteåring og reagerer som en treåring, så blir det fort at ingen vil leke med deg. Man skal jo også ha sosial trening. Du kommer ikke utenom det i livet. Når du skal i skole, gruppearbeid i fremtiden, arbeidslivet. Hvis den aldri blir presset litt til å være i grupper og i samspill med andre, så mister du mye sosial trening. Som kan gjøre det lett til å falle utenfor senere livet. Du mister masse sosiale koder. Som barn mister du lekekoder, som er kjempeviktig å mestre for å komme inn videre. Så da kan det ende opp med at et stille og forsiktig barn blir mer stille, fordi de ikke får disse erfaringene med å være i samspill.

Miller og Coll (2007, sitert i Lund 2012, s. 117) sier videre at de barna som får følelsen av sosial støtte, vil håndtere utfordringer bedre og for barns emosjonelle og sosiale utvikling er stabile vennskap viktig. Det er derfor viktig at pedagogen gir sosial støtte for å hindre senere

konsekvenser. Vi mener at å gi denne støtten tidlig i barns liv er avgjørende for å bygge et fundament for livslang velferd. Videre tenker vi at vennskap gir muligheter for å utvikle de sosiale ferdighetene som empati, deling og konfliktløsning. Vennskap kan også være en kilde til følelsesmessig støtte, og kan hjelpe barn med å utvikle selvtillit og selvverd.

Mia hadde lest seg opp på forhånd og trekker derfor frem konsekvenser hun har lest om. Hun nevner at atferden gjerne ikke påvirker så mye i barnehagen, men at atferden kan gi store vansker senere. Kenneth Kavale (2005, s. 46, sitert i Lund, 2012, s. 25) skriver at innagerende atferd kan gi mange konsekvenser for barn. Dette kan være konsekvenser som manglende evne til å lære uten intellektuelle eller fysiske årsaker, eller vansker med å ha stabile sosiale relasjoner med jevnaldrende. Videre skriver han at det kan komme uventede følelser og reaksjoner, samt tristhet og depresjon. Også Fladen (2019, s 90) sier noe om mulige konsekvenser av den innagerende atferden: Siden barna sjeldent ber om hjelp, vil de miste viktig kognitiv stimulering, og gå glipp av den positive følelsen som følger med oppmerksomheten og de positive kommentarene fra pedagogen. Begge disse teoriene setter vi i sammenheng med det Julie forteller om sine tanker rundt senere konsekvenser: "Vi kan selvfølgelig få psykologisk arr, eller de kan jo få problemer senere i livet med selvfølelsen, selv verdien, hvem de er. Så er det viktig at de får hjelp". Vi mener dette underbygger våre tanker om at den innagerende atferden må få større fokus, når konsekvensene kan bli så store for barnet senere i livet.

Både Julie og Stine trekker frem viktige poeng på det siste spørsmålet om langtidskonsekvenser (vedlegg 3), blant annet sosiale konsekvenser og utfordringer med selvfølelsen. Vi er likevel kritiske til hvordan vi ledet opp til spørsmålet. I og med at vi hadde vært inne på både anerkjennelse, om barna blir sett og innagerende atferd, er vi usikre på om svarene er upåvirket eller om vi ledet de i den retningen vi ønsket. Vår evaluering er at vi burde stilt spørsmål tidligere, og gjerne spisset selve spørsmålet bedre.

5. 0 Avsluttende kommentar

Formålet med denne oppgaven var å svare på problemstillingen: «Hvordan kan pedagogisk leder legge til rette for at barn som viser innagerende atferd blir sett og anerkjent i barnehagen?». Oda og andre barn som viser innagerende atferd i barnehagen har like stor rett til å bli sett og anerkjent som alle andre. Disse barna kan ha en overdreven bekymring i nye situasjoner. De kan også ha en negativ oppfatning av seg selv og foretrekker ofte å være alene.

For å svare på oppgaven valgte vi kvalitativt intervju som metode. Svarene har blitt analysert og drøftet til teori. Gjennom funnene kommer det frem at de fire informantene har ulik oppfatning av hva de legger i begrepet innagerende atferd, og tre av dem bruker begrepet utagerende atferd for å beskrive det. Vår tolkning er at dette skyldes mindre fokus og kunnskap om innagerende atferd hos barn i barnehagen. Vi kan også trekke frem at anerkjennelse, trygghet og omsorg er noe alle pedagogene har fokus på i barnehagehverdagen.

I arbeid med dette forskningsprosjektet har vi blitt mer bevisst på hva innagerende atferd handler om og hvordan denne atferden kan komme til uttrykk. Vi har tilegnet oss ny kunnskap om temaet innagerende atferd, som vi ønsker å ta med oss videre.

Etter arbeid med dette prosjektet kan vi konkludere med at innagerende atferd er et tema som bør komme mer frem, slik at kunnskapen rundt temaet blir tilstrekkelig nok. Mer kunnskap rundt dette temaet vil kunne fange opp barn som viser innagerende atferd istedenfor å kun se på de som de “stille” barna. Bli barn som viser innagerende atferd sett og anerkjent, håper vi at risikoen for langtidskonsekvenser, som angst og depresjon, blir vesentlig mindre. Vi tenker likevel at innagerende atferd bør forskes mer på for å øke kunnskapen hos pedagoger i barnehagen.

Litteraturliste

- Bae, B. (2007, 10.01). *Å se barnet som subjekt: -noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehagen*. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/?fbclid=IwAR2LGTTrVZYIvEfdAtfTqQZU8QGSULQOEwhwFe0NZ2jU-WbS_UxmifnMg0c
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2.utg., s. 15-50). Cappelen Damm Akademiske.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestan, G. (2013). *Se barnet innenfra: Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Kommuneforlaget.
- Bø, I. & Helle, L. (2002). *Pedagogisk ordbok: Praktisk oppslagsverk i pedagogikk, psykologi og sosiologi*. Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg). Gyldendal.
- Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Drugli, M, B. (2018). Å møte barn med tillit og respekt gjennom å “se” hele barnet. I V. Glaser, K. H. Moen, S. Mørreaunet & F. Søbstad (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen* (2.utg., s.230-239). Universitetsforlaget.
- Flaten, K. (2019). *Barnehagebarn og angst* (2. utg.). Gyldendal.
- Gjertsen, P-Å. (2013). *De usynlige barna*. Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. <https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>
- Lund, I. (2004). *Hun sitter jo bare der!/: Om innagerende atferd hos barn og unge*. Fagbokforlaget.
- Lund, I. (2012). *Det stille atferdsproblemet: Innagerende atferd i barnehage og skole*. Fagbokforlaget.

Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4.utg.).

Universitetsforlaget.

Menneskerettsloven. (1999). Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1999-05-21-30).

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/bkn#bkn>

Tholin, K. R. (2023). *Omsorg i barnehagen*. (2. Utg.). Fagbokforlaget.

Åmot, I. & Skoglund, R. I. (2019). Anerkjennelsens kompleksitet i pedagogiske institusjoner. I R. I. Skoglund & I. Åmot (Red.), *Anerkjennelsens kompleksitet: i barnehage og skole* (2.utg., s. 18-40). Universitetsforlaget.

Vedlegg 1- Samtykkeskjema/informasjonskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Ser du meg nå?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hva innagerende atferd er, og hvordan anerkjenner pedagogiske ledere denne atferden. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi er tre bachelorstudenter som tar barnehagelærerutdanning på Høgskulen på Vestlandet, og skriver nå vår bacheloroppgave.

Formålet med vår oppgave er å belyse hvordan pedagogiske ledere arbeider og anerkjenner barn med innagerende atferd. Vi vil bruke personlig intervju for å kunne bruke informantene sine erfaringer og kunnskap rundt temaet innagerende atferd i bacheloroppgaven vår.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet, Campus Bergen, er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du er pedagogisk leder i barnehage. Vi ønsker å intervju deg for å få innsikt i hvordan pedagogiske ledere møter og anerkjenner barn med innagerende atferd. Vi vil prøve å intervju 4 pedagogiske ledere i ulike barnehager for å få flere perspektiver på tematikken.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden vi ønsker å ta i bruk er personlig intervju, hvor vi kommer til å følge en intervjuguide med spørsmål som vi har laget på forhånd. Vi benytter oss av notat og/eller lydopptak fra intervjuene. Ved bruk av lydopptaker blir filene slettet etter å ha blitt transkribert. Intervjuet vil ta ca. 45 minutter.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Veileder/ prosjektansvarlig: Modgun Ohm. Studenter (kandidatnummer)*
- Kun intervjuere, 3 stykker, har tilgang til notater og lydopptak fra intervjuene.
- Navn eller kontaktopplysninger blir ikke lagret i tilknytning til prosjektet. Navnet ditt vil vi erstatte med et fiktivt navn som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 24.05.2024. Alle opplysninger vil slettes når prosjektet avsluttes/er godkjent.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet - har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskulen på Vestlandet ved Modgun Ohm, nummer: 55 58 57 15 eller epost:

Modgun.Ohm@hvl.no

Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen, telefon 55587682 eller epost:

Trine.Anikken.Larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen studenter fra Høgskulen på Vestlandet

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “Ser du meg nå?” og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i personlig intervju
- at det gjøres lydopptak av intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet ca. 24.05.2024.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2- Intervjuguide 1

Intervjuguide

Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder i barnehage?

Hva legger du i begrepet innagerende atferd hos barn?

- Evt. oppfølgingsspørsmål: Hvilke kjennetegn mener du barn viser i forhold til innagerende atferd i barnehagen?

Hvilke erfaringer har du med innagerende atferd?

- Oppfølgingsspørsmål: er det i noen spesifikke situasjoner du lettere observerer denne atferden?

Hvordan arbeider dere med anerkjennelse av barn i barnehagen?

Hvordan arbeider du som pedagogisk leder med å belyse temaet om innagerende atferd i personalet på din avdeling?

Hvordan jobber dere i barnehagen med å møte de innagerende barna?

Har du noen eksempler på tiltak rundt barns rett til å bli sett og anerkjent?

Hvordan kan du som pedagogisk leder skape trygghet for barn som viser en innagerende atferd i barnehagen?

Opplever du at alle barna blir sett av personalet i løpet av en dag i barnehagen?

Har dere noen verktøy for å fange opp barn som viser innagerende atferd? Evt. hvilke?
Hvis ikke dere har erfaring med dette, hvilke verktøy ser du for deg kan være aktuell å bruke i barnehagen?

Har du vært bekymret for et barn som viser innagerende atferd?

Vedlegg 3- Endelig intervjuguide

Intervjuguide

Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder i barnehage?

Hva legger du i begrepet innagerende atferd hos barn?

- Evt. oppfølgingsspørsmål: Hvilke kjennetegn mener du barn viser i forhold til innagerende atferd i barnehagen?

Hvilke erfaringer har du med innagerende atferd?

- Oppfølgingsspørsmål: er det i noen spesifikke situasjoner du lettere observerer denne atferden?

Hvordan arbeider dere med anerkjennelse av barn i barnehagen?

Hvordan arbeider du som pedagogisk leder med å belyse temaet om innagerende atferd i personalet på din avdeling?

Hvordan jobber dere i barnehagen med å møte de innagerende barna?

Har du noen eksempler på tiltak rundt barns rett til å bli sett og anerkjent?

Hvordan kan du som pedagogisk leder skape trygghet for barn som viser en innagerende atferd i barnehagen?

Opplever du at alle barna blir sett av personalet i løpet av en dag i barnehagen?

Har dere noen verktøy for å fange opp barn som viser innagerende atferd? Evt. hvilke?
Hvis ikke dere har erfaring med dette, hvilke verktøy ser du for deg kan være aktuell å bruke i barnehagen?

Har du vært bekymret for et barn som viser innagerende atferd?

- Hvilke konsekvenser kan det ha for de innagerende barna senere, om det ikke blir sett og anerkjent? Har du noen tanker om det?